

Andrzej F. Dziuba

"L'Enciclica "Pacem in terris" - A
venticinque anni dalla pubblicazione
- testo latino", trad., comm. a cura del
Pietro Pavan, Roma 1988 : [recenzja]

Collectanea Theologica 61/1, 186-187

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

runkowania zewnętrzne i wewnętrzne działalności człowieka. Na przykład zauważyła ks. Dziuba: „Opowiadając się za stanowiskiem Akwinaty Azor podkreśla, że człowiek ma obowiązek wierzyć w sposób wyraźny w podstawowe prawdy wiary. Natomiast w inne prawdy nie musi wierzyć w taki sam sposób, ale tylko domyślnie, lub w gotowości ducha. Podstawowym zbiorem tych pierwszych jest symbol wiary” (s. 283). Pierwsze przykazanie Dekalogu pozwala jezuitom przeanalizować „wady i grzechy sprzeciwiające się wierze”, wśród nich wskazuje przede wszystkim na nieznamość i błąd (s. 284). Kiedy podejmuje kwestie herezji podkreśla również, iż „Kościół nie może jednak nigdy zapomnieć o potrzebie miłosierdzia” (s. 284—285). Wiele z tych kwestii nie straciło na aktualności.

Studium ks. Andrzeja Dziuby o Janie Azorze stanowi przykład dociekań, które odkrywając świat dawny, ukazują również bardziej wyraziście problemy współczesne. Twórczość Azora pozwala lepiej zrozumieć nie tylko europejską tradycję teologii moralnej zapoczątkowanej w Towarzystwie Jezusowym, ale także i oryginalność polskiej myśli teologicznej przełomu szesnastego i siedemnastego wieku. W książce znalazła się wyczerpująca biografia, która wskazuje na wszystkie znane dzieła Jana Azora, także nie ogłoszone jeszcze drukiem, oraz wszystkie o nim wzmianki rozproszone w licznych opracowaniach dotyczących Towarzystwa Jezusowego lub studiach podejmujących kwestie teologii moralnej. Publikację zamyka *Sintesis „Juan Azor — teolog moralista dei siglo XVI/XVII*, w języku hiszpańskim ułatwiająca wejście książki do międzynarodowej myśli teologicznej.

ks. Jerzy Lewandowski, Warszawa

L'Enciclica «Pacem in terris» — A venticinque anni dalla pubblicazione — testo latino — traduzione italiana, commento a cura del card. Pietro PAVAN, Roma 1988, Editiones Academiae Alphonstianae, s. 165.

Truizmem jest wskazywanie na rangę pokoju we współczesnej rzeczywistości świata i poszczególnych państw czy narodów, i to nie tylko w sferze życia politycznego, ale także ekonomicznego czy kulturalnego. Słowo pokój nabrało, do pewnego stopnia, wręcz „magicznego” znaczenia, sumując w sobie wiele innych wartości niezwykłych w życiu społecznym i indywidualnym. Z drugiej strony stało się zarazem i zdewaluowane, przynajmniej w sensie językowym.

Mając na względzie te elementy oraz dwudziestą rocznicę ogłoszenia encykliki Jana XXIII, Wydawnictwo Akademii Alfonsjańskiej w Rzymie udostępniło łaciński tekst z włoskim przekładem *Pacem in terris* (s. 10—105). Wydanie źródłowe zaopatrzone zostało w komentarz zredagowany przez kardynała Pietro Pavana. Warto zaznaczyć, iż wydanie to ukazało się jako czwarty tom serii *Quaestiones morales*. Całość poprzedzona została notą wprowadzającą (s. 5—7).

Encyklika *O pokoju między wszystkimi narodami opartym na prawdzie, sprawiedliwości, miłości i wolności* z 11 kwietnia 1963 r. jest znaczącym wkładem Kościoła w dzieło troski o świat współczesny. Głos ten spotkał się z wielkim, wręcz entuzjastycznym przyjęciem niemal w całym świecie, w wypowiedziach wszystkich wybitniejszych przedstawicieli życia politycznego. Stanowisko Kościoła okazało się zbieżne, z małymi wyjątkami, z widzeniem spraw światowego pokoju oczami niechrześcijan. „Dobry papież Jan” zawarł w *Pacem in terris* syntezę i podsumowanie dotychczasowej nauki Kościoła oraz określił punkt wyjścia do dalszych wysiłków w tej dziedzinie.

Zamieszczony w publikacji komentarz kard. Pavana ukazuje się po raz pierwszy (s. 107—165). Autor jest wybitnym znawcą problematyki i uważa się go za jednego ze współautorów dokumentu. Może o tym świadczyć styl

i ton komentarza. Widać dużą swobodę w odczytywaniu myśli papieskich oraz ich komentowanie w duchu analiz tak wertykalnych jak i horyzontalnych. Autor potrafi wczuć się w głębię i szerokość zakodowanych myśli i sformułowań. Potrafi wnikać w ich najpełniejszy sens bez naruszenia ich rangi oficjalnego nauczania kościelnego. Te elementy są szczególnie widoczne, gdy kard. Pavan dotyka kwestii moralnych. Zresztą, trudno mówić o pokoju nie rozważając go przede wszystkim w odniesieniu do sfery etyczno-moralnej. Nie można go wydzielić od człowieka i społeczności ludzkich. Nie jest on bowiem, w swym realnym wymiarze, idealną rzeczywistością. Komentator, celem przybliżenia ducha dokumentu, sięga obficie do wcześniejszych i późniejszych enuncjacji kościelnych, a także i świeckich dotyczących kwestii pokoju. Wskazuje to na żywotność problemu i jego dynamiczny rozwój, w którym obecny jest zawsze Kościół.

Tak szerokie widzenie pokoju, w komentarzu kard. Pavana, jeszcze dobitniej wskazuje na aktualność i potrzebę analiz badawczych. Nie można jednak ulec pokusie, z jednej strony teoretyzowania i czystej analizy naukowej, z drugiej — widzenia tylko jawiącej się rzeczywistości i poddania się jej ogłędowi. Zdaniem komentatora, pokój jest zadany i przez chrześcijanina musi być widziany w kategoriach wiary. Nie można też oddzielić pokoju od łaski.

Na koniec trzeba podkreślić, iż kard. Pavan niemal wszystkie problemy widzi zawsze w kontekście godności osoby ludzkiej. Człowiek jest centrum dzieła stworzenia i zbawienia, i on jest również centrum rzeczywistości pokoju: pozostaje jako budujący pokój, a z drugiej strony może go zniszczyć.

Należy z dużym uznaniem odnotować publikację Akademii Alfonsjańskiej, zarówno ze względu na tekst źródłowy, jak i niezwykle cenny komentarz.

ks. Andrzej F. Dziuba, Warszawa

Chrzest, Eucharystia, posługiwanie duchowne. Dokument z Limy 1982. Tekst i komentarze, red. Wacław HRYNIEWICZ OMI i ks. Stanisław Józef KOZA, (Teologia w dialogu, t. 4), Redakcja Wydawnictw KUL, Lublin 1989, s. 231.

Działalność ekumeniczna wpisała się już na trwałe w życie Kościołów chrześcijańskich, które mimo rozmaitych przeszkód dążą do „odbudowania wzajemnej przyjaźni” (św. Bazyli Wielki). Podział chrześcijan jest coraz bardziej jasno odczytywany jako wyzwanie, które wszyscy muszą podjąć w imię wierności Chrystusowi i odpowiedzialności za Jego Testament. I trzeba powiedzieć, że działalność ekumeniczna, chociaż jest dziełem delikatnym i trudnym oraz wymagającym, to zaczyna przynosić już konkretne owoce, które powinny cieszyć wszystkich, którym leży na sercu troska o jedność Kościoła.

W dziele zjednoczenia Kościoła ważne miejsce zajmują dialogi międzywyznaniowe, jakie bez przerwy są prowadzone na całym świecie. W czwartym tomie *Teologii w dialogu* otrzymaliśmy polski tekst *Dokumentu z Limy*, który na liście międzywyznaniowych uzgodnień zajmuje miejsce szczególne. Jest on owocem ponad pięćdziesięciu lat pracy Komisji „Wiara i Ustrój” Światowej Rady Kościołów, który został ostatecznie przyjęty na jej posiedzeniu plenarnym 2—16 I 1986 r. w Limie, w którym uczestniczyło ponad 150 wybitnych teologów i delegatów, reprezentujących główne tradycje chrześcijańskie. W opracowanie tego dokumentu czynny i decydujący wkład wnieśli: K. Araya-parteep, W. Borowej, I. Bria, S. Cranford, N. Ehrenström, metropolita Emilianos (Timiadis), B. Hoedemaker, D. Holeton, A. Houtesiotis, J. K. S. Reid, H. Ch. Schmidt-Lauber, M. Thurian, J. M. R. Tillard, G. Wagner, G. Weinwright, W. M. S. West, R. Wright, J. Zizioulas.

Dokument z Limy podejmuje kluczowe zagadnienia związane z chrztem, Eucharystią i posługiwaniem duchowym (urzędem). Część dokumentu doty-